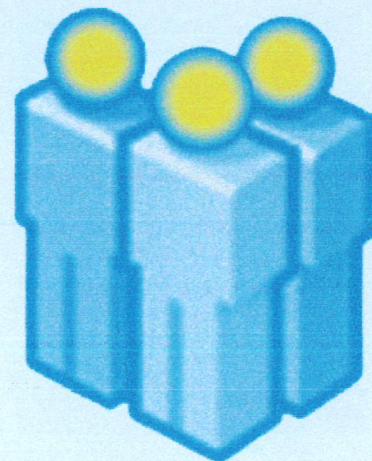

***Inkomen en gebruik van de
aftrekregeling voor
buitengewone uitgaven
over 2008 onder mensen
met een chronische ziekte
of beperking***

Inkomen en gebruik van de aftrekregeling voor buitengewone uitgaven over 2008 onder mensen met een chronische ziekte of beperking

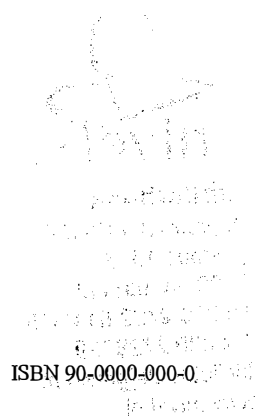
Zelfgerapporteerde gegevens vergeleken met gegevens uit landelijke registraties

Mieke Rijken

bibliotheek
otterstraat 118-124
postbus 1568
3500 bn utrecht
tel 030 2729 614/615
fax 030 2729729
bibliotheek@nivel.nl
www.nivel.nl

ISBN 90-0000-000-0

<http://www.nivel.nl>

nivel@nivel.nl

Telefoon 030 2 729 700

Fax 030 2 729 729

©2010 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIVEL te Utrecht. Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Doel	5
1.3 Onderzoeksvragen	5
2 Methode	7
2.1 Opzet van het onderzoek	7
2.2 Steekproef	7
2.3 Berekeningswijze inkomen	7
2.3.1 Inkomen op basis van zelfrapportage	7
2.3.2 Inkomen op basis van registratiedata	9
2.3.3 Vergelijking van de inkomensbegrippen	10
2.4 Berekeningswijze BU-aftrek	11
2.4.1 BU-aftrek op basis van zelfrapportage	11
2.4.2 BU-aftrek op basis van registratiedata	11
2.5 Analyse	12
3 Resultaten met betrekking tot het inkomen	13
3.1 Kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens	13
3.1.1 Netto huishoudinkomen	13
3.1.2 Aantal kinderen jonger dan 18 jaar	14
3.1.3 Premie zorgverzekering	14
3.1.4 Zorgtoeslag	15
3.1.5 Conclusie	15
3.2 Kwaliteit van de registratiegegevens	16
3.3 Vergelijking van de inkomensgegevens	16
3.4 Conclusie	19
4 Resultaten met betrekking tot belastingaftrek	21
4.1 Kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens	21
4.2 Kwaliteit van de registratiegegevens	21
4.3 Vergelijking gegevens belastingaftrek	22
4.4 Conclusie	28
5 Hoe verder?	31
Referenties	33
Adviseurs	35
Bijlage A	37

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Het NIVEL verzamelt al ruim tien jaar gegevens bij een groep van enkele duizenden mensen met een (medisch gediagnosticeerde) chronische ziekte en/of lichamelijke beperking. We noemen dit het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten. De deelnemers aan dit panel vullen twee keer per jaar vragenlijsten in. Hiermee wordt onderzoek gedaan naar onder andere hun maatschappelijke participatie, zorgvraag en inkomenssituatie. De resultaten van het onderzoek worden gerapporteerd in o.a. de rapporten Kernegegevens Zorg en Kernegegevens Maatschappelijke situatie en die worden door de ministeries van VWS en SZW gebruikt voor beleidsdoeleinden. De ministeries van VWS en SZW zijn dan ook de subsidiënten van dit panel.

Al jaren verzamelt het NIVEL dus gegevens over de inkomenssituatie van chronisch zieken en gehandicapten en over het gebruik van de aftrekregeling voor buitengewone uitgaven (BU). Omdat het zelfgerapporteerde gegevens zijn en de enquêtevragen niet al te ingewikkeld mogen zijn, is regelmatig de vraag opgeworpen hoe valide de NPCG-gegevens op dit gebied zijn. Nu de BU-aftrekregeling per 1 januari 2009 is vervangen door een nieuwe tegemoetkomingsregeling voor chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de minister van SZW heeft toegezegd de overstap BU-Wtcg nauwgezet te monitoren (o.a. door middel van dit panel) is deze vraag van groot belang. Daarom heeft het NIVEL het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS gevraagd om gebruik te mogen maken van bij het CBS aanwezige registratiedata (o.a. van de Belastingdienst/ Toeslagen) om zicht te krijgen op de mate van overeenstemming tussen de zelfgerapporteerde gegevens en de registratiegegevens.

1.2 Doel

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van een indruk van de validiteit van de zelfgerapporteerde gegevens van de NPCG-deelnemers over hun inkomen en het gebruik van de aftrekregeling voor buitengewone uitgaven (BU) over 2008.

1.3 Onderzoeksvragen

- 1) In welke mate correspondeert het op basis van zelfrapportage berekende besteedbaar inkomen over 2008 met gegevens over het besteedbaar inkomen zoals elders geregistreerd?
- 2) Wat is de mate van overeenstemming tussen het al of niet aangifte hebben gedaan van inkomstenbelasting over 2008 volgens zelfrapportage en vanuit registratiegegevens? En wat is de mate van overeenstemming tussen het (niet-)gebruik van de BU-aftrekregeling daarbij? En in welke mate correspondeert dan het zelfgerapporteerde bedrag aan BU-aftrek met het geregistreerde bedrag aan BU-aftrek?

2 Methode

2.1 Opzet van het onderzoek

De NPCG-leden hebben in april 2009 gegevens over hun inkomen en de BU-af trek over 2008 verstrekt. Ze hebben in april 2009 tevens aangegeven of zij toestemming gaven voor het aanvullen van hun zelfgerapporteerde gegevens met gegevens over henzelf uit registraties elders. Van de groep die toestemming gaf werden de achtergrondgegevens en zelfgerapporteerde gegevens over hun inkomen en het gebruik van de BU vanuit de NPCG-database geupload in een beveiligde werkomgeving van het CBS. De zelfgerapporteerde gegevens zijn vervolgens vergeleken met een aantal gegevens die over deze panelleden bekend zijn in registratiebestanden beschikbaar via het CBS. De belangrijkste dataleverancier van de registratiegegevens die het CBS heeft is de Belastingdienst/-Toeslagen.

2.2 Steekproef

In totaal gaven 1.546 NPCG-leden (58% van het totale panel in april 2009) toestemming voor het aanvullen van hun zelfgerapporteerde gegevens met registratiegegevens. Omdat het NIVEL niet over burgerservicenummers beschikt van de NPCG-deelnemers, zijn de personen die toestemming gaven tot aanvulling van hun gegevens binnen de CBS-bestanden geïdentificeerd op basis van hun postcode en huisnummer van het laatst bekende woonadres, hun geboortedatum en geslacht. Op die manier konden 1.523 personen (98,5%) binnen de landelijke registratiedata worden geïdentificeerd. Voor de analyses hebben we de steekproef beperkt (zoals altijd bij de analyses over de financiële situatie) tot personen in de leeftijd vanaf 25 jaar. Dit resulteerde in de uiteindelijke steekproef van 1.512 personen.

2.3 Berekeningswijze inkomen

2.3.1 *Inkomen op basis van zelfrapportage*

Als belangrijkste indicator van de inkomenssituatie van mensen met een chronische ziekte of beperking is in 1998 bij aanvang van het PPCZ¹ gekozen voor de berekening van het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, destijds conform Van Agt et al. (2006) 'netto equivalent inkomen' genoemd. Van Agt en collega's hebben in een longitudinale studie, uitgevoerd in de regio Eindhoven, de financiële situatie van chronisch zieken vergeleken met die van niet-chronisch zieken, op basis van zelfgerapporteerde gegevens over het inkomen en hun gezondheidstoestand.

---

¹ Patiëntenpanel Chronisch Ziekten, thans Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten.

Voor het NPCG hebben we de berekeningswijze van Van Agt et al. (2006) overgenomen. Hierbij wordt uitgegaan van het netto inkomen van het huishouden per maand, zoals door de respondent zelf is gerapporteerd in inkomensklassen². In de vragenlijst staat een toelichting op wat onder het netto maandinkomen van het huishouden wordt verstaan: 'We bedoelen hier uw eigen inkomen plus dat van uw eventuele partner. Het gaat om het inkomen uit arbeid, uitkering en/of vermogen dat u per maand 'schoon' in handen krijgt (dat is na aftrek van belastingen en premies). Het inkomen van inwonende kinderen moet u alleen meetellen voor zover dit aan het huishouden wordt afgedragen (kostgeld). Vakantiegeld moet u niet mee rekenen. Indien u uw inkomen per jaar ontvangt, bijvoorbeeld als u zelfstandige bent, wilt u dan uw jaarinkomen door twaalf delen?'

Bij dit netto huishoudinkomen wordt kinderbijslag³ opgeteld en wordt de premie die men rapporteert te hebben betaald voor een zorgverzekering voor het gezin afgetrokken. Oorspronkelijk werd dit laatste door Van Agt en collega's gedaan om de netto inkomens van particulier en ziekenfondsverzekerden beter met elkaar te kunnen vergelijken. Particulier verzekerden moesten immers nog een ziektekostenverzekering betalen van hun netto inkomen, terwijl bij ziekenfondsverzekerden de premie al van het netto inkomen was afgetrokken. In de loop van de jaren zijn enkele wijzigingen in de berekening doorgevoerd die verband hielden met aanpassing van wet- en regelgeving. Met de komst van de Zorgverzekeringswet in 2006 verdween het onderscheid tussen ziekenfonds- en particulier verzekerden. Sindsdien wordt voor de totale onderzoeksgroep binnen het NPCG de nominale premie die men voor de basisverzekering aangeeft te hebben betaald van het netto inkomen afgetrokken⁴. De eventuele zorgtoeslag die men aangeeft te hebben ontvangen wordt weer bij het netto huishoudinkomen opgeteld⁵. Dit geeft de onderstaande berekening voor het besteedbaar maandinkomen van het huishouden in 2008:

Besteedbaar huishoudinkomen per maand = netto huishoudinkomen per maand + (kinderbijslag per kwartaal / 3) – nominale premie zorgverzekering per maand + zorgtoeslag per maand.

Om van het besteedbaar huishoudinkomen naar het gestandaardiseerd besteedbaar

---

² De respondent wordt dus niet gevraagd het precieze bedrag aan netto huishoudinkomen in te vullen, maar wordt gevraagd een inkomensklasse aan te kruisen. De middelste waarde van de inkomensklasse – of in het geval van de laagste klasse de bovenwaarde en in het geval van de hoogste klasse de onderwaarde – wordt als schatting van het netto huishoudinkomen genomen.

³ Maar niet de eventuele kindertoeslag (2008; thans kindgebonden budget), evenmin als de eventuele huurtoeslag. Het bedrag aan kinderbijslag wordt niet aan de respondent gevraagd. Op basis van het aantal kinderen jonger dan 18 jaar wordt het bedrag aan kinderbijslag per kwartaal geschat en vervolgens omgezet naar een maandbedrag.

⁴ Het inkomensafhankelijke deel van de premie voor de basisverzekering dat in sommige vallen nog van het gerapporteerde netto inkomen moest worden afgedragen, is niet in de berekening van het besteedbaar inkomen voor 2008 verdisconteerd. De reden hiervoor is dat het in april 2009 niet meer in de NPCG-enquête is gevraagd, nadat gebleken was dat het jaar daarvoor de vraag niet betrouwbaar was ingevuld. Het weglaten van dit onderdeel in de berekening kan leiden tot een overschatting van het besteedbare inkomen van o.a. zelfstandig ondernemers en freelancers, maar ook van ouderen die, naast hun AOW-uitkering, pensioen ontvangen. De inkomensafhankelijke bijdrage moet namelijk ook nog worden betaald over het uitgekeerde pensioen.

⁵ Voorheen werd ook de eventuele vergoeding die men van de werkgever (of de werkgever van de partner) ontving bij het huishoudinkomen opgeteld. Dit bestanddeel is hier niet in de berekening meegenomen, aangezien maar zeer weinig respondenten hadden aangegeven een dergelijke vergoeding te ontvangen.

inkomen te komen, wordt het besteedbaar huishoudinkomen gedeeld op een equivalentiefactor. Hiermee wordt rekening gehouden met de omvang en samenstelling van het huishouden, waardoor de inkomenssituatie van respondenten beter met elkaar kan worden vergeleken. Het equivalente inkomen geeft weer wat er per lid van een huishouden, gegeven de omvang en samenstelling ervan, beschikbaar is. Daarbij wordt rekening gehouden met het feit dat personen binnen één huishouden gezamenlijk gebruik maken van voorzieningen. Het inkomen van het huishouden wordt als het ware omgezet naar het equivalent daarvan voor een éénpersoonshuishouden. Deze berekeningswijze wordt ook door het CBS gehanteerd bij de berekening van het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen. Voor de berekening is gebruik gemaakt van een equivalentieschaal van het CBS⁶, waarbij de equivalentiefactor per respondent wordt berekend op basis van het aantal volwassenen en het aantal kinderen (jonger dan 18 jaar) binnen het huishouden. Het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen is dus het besteedbaar huishoudinkomen gedeeld door de van toepassing zijnde equivalentiefactor.

2.3.2 *Inkomen op basis van registratiedata*

De gegevens gebruikt voor de berekening van het besteedbaar huishoudinkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen die beschikbaar zijn via het CBS zijn grotendeels afkomstig van de Belastingdienst/Toeslagen. Hierbij wordt uitgegaan van het bruto jaarinkomen van het huishouden. Dat is het primaire jaarinkomen verhoogd met ontvangen overdrachten. De ontvangen overdrachten kunnen zijn: uitkeringen uit inkomensverzekeringen in verband met werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en ouderdom, uitkeringen uit sociale voorzieningen waaronder kinderbijslag en bijstand (ABW), gebonden overdrachten zoals huursubsidie of een tegemoetkoming in de studiekosten en inkomensoverdrachten zoals alimentatie.

Vanuit het bruto-inkomen wordt het besteedbaar huishoudinkomen berekend. Het besteedbaar inkomen is gelijk aan het bruto inkomen minus:

- betaalde inkomensoverdrachten
- betaalde premies voor inkomensverzekeringen
- betaalde premies voor zorgverzekeringen (zorgtoeslag is hierin verdisconteerd)
- betaalde belastingen op inkomen en vermogen.

De premies voor zorgverzekeringen die worden afgetrokken hebben betrekking op de basisverzekering. Inkomensoverdrachten zoals van ouders naar hun uitwonende studerende kinderen of inkomensoverdrachten van en naar het buitenland worden niet meegenomen. Hierdoor wordt het besteedbaar inkomen van 'betalende' huishoudens overschat en dat van 'ontvangende' huishoudens onderschat.

Vanuit het aldus berekende besteedbaar huishoudinkomen wordt met dezelfde equivalentieschaal die bij de berekening op basis van zelfrapportage wordt toegepast het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen berekend. Bij de samenstelling van het huishouden wordt uitgegaan van de peildatum 31 december van het jaar waarop de gegevens betrekking hebben, in dit geval dus 2008. Ten behoeve van de vergelijking met het besteedbaar (maand-)inkomen op basis van zelfrapportage, is het geregistreerde besteedbaar huishoudinkomen en gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in dit onderzoek door 12 gedeeld.

---

⁶ CBS-rapport Equivalentiefactoren 1995-2000. Deze equivalentiefactoren zijn ook door het CBS gebruikt voor de berekening van het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen 2008.

Niet alle inkomensbestanddelen die worden gebruikt bij de berekening van de besteedbare inkomens zijn daadwerkelijk geregistreerde ('waargenomen') gegevens van een bepaald huishouden of een persoon. Zo is de kinderbijslag geschat op basis van de samenstelling van het huishouden en dus niet direct ontleend aan gegevens van de Sociale Verzekeringsbank. Ook de inkomsten uit een eigen woning (de economische huurwaarde) en de betaalde premies voor sociale verzekeringen zijn geschat op basis van een aantal indicatoren.

2.3.3 *Vergelijking van de inkomensbegrippen*

In Box 2.1 zijn de bestanddelen van de gehanteerde inkomensbegrippen (op basis van zelfrapportage en op basis van registratiedata) naast elkaar gezet.

Box 2.1: Besteedbaar huishoudinkomen: zelfrapportage versus registratiedata

Besteedbaar inkomen	Besteedbaar huishoudinkomen op basis van	
	zelfrapportage	registratie
Onderdeel:		
<i>Primair inkomen</i> uit arbeid, onderneming of vermogen	0	+
<i>Uitkeringen uit inkomensverzekeringen</i>	0	+
<i>Uitkeringen uit sociale voorzieningen</i>		
- kinderbijslag	+	+
- kindertoeslag (thans: kindgebonden budget)	0	+
- andere uitkeringen uit sociale voorzieningen	0	+
<i>Ontvangen gebonden overdrachten</i> (bijv. huursubsidie)	0	+
<i>Ontvangen inkomensoverdrachten</i> (bijv. alimentatie)	0	+
<i>Betaalde inkomensoverdrachten</i> (bijv. alimentatie)	0	-
<i>Premie inkomensverzekeringen</i>	0	-
<i>Zorgverzekering</i>		
- nominale premie basisverzekering Zvw	-	-
- inkomensafhankelijke premie basisverzekering Zvw	voor zover al van netto inkomen afgetrokken	-
- zorgtoeslag	+	+
Belasting op inkomen en vermogen	0	-
Netto inkomen uit arbeid, uitkering of vermogen (excl. vakantiegeld)	+	0

0 = niet verdisconteerd, + = erbij opgeteld, - = ervan afgetrokken

Box 2.1 maakt duidelijk dat de twee gehanteerde inkomensbegrippen sterk van elkaar verschillen. Het belangrijkste verschil is dat bij de zelfgerapporteerde gegevens is uitgegaan van het netto inkomen, terwijl bij de registratiedata het bruto inkomen (primair inkomen verhoogd met ontvangen uitkeringen en overdrachten) het uitgangspunt vormt. Ten aanzien van het zelfgerapporteerde netto inkomen moet worden opgemerkt dat door de formulering van de vraag in de enquête ('inkomen uit arbeid, uitkering en/of vermogen dat u per maand 'schoon' in handen krijgt') de kans bestaat dat men niet het totale netto inkomen heeft gerapporteerd. Mogelijk hebben respondenten daarbij alleen gedacht aan het netto bedrag dat maandelijks op het loonstrookje (van henzelf en/of hun partner) staat, maar niet gedacht aan de eventueel ontvangen huursubsidie of het ontvangen bedrag vanwege hypotheekrenteaftrek of andere aftrekposten of heffingskortingen. Bij de vraag was tevens vermeld dat men het vakantiegeld (8%) niet hoefde mee te rekenen. Het is waarschijnlijk dat respondenten hierdoor ook de eventuele eindejaarsuitkering of 'dertiende maand' buiten beschouwing hebben gelaten.

Daarnaast is het huishoudensbegrip binnen de zelfgerapporteerde gegevens en de registratiegegevens verschillend. Voor het zelfgerapporteerde netto inkomen geldt dat men gevraagd werd naar het inkomen van de respondent zelf en diens eventuele partner. Het inkomen van inwonende kinderen moest men alleen meetellen voor zover dat aan het huishouden werd afgedragen ('kostgeld'). Binnen de registratiedata wordt iedereen die volgens de Gemeentelijke Basis Administratie van persoonsgegevens (GBA) op hetzelfde adres woont tot hetzelfde huishouden gerekend. Dit betekent dat ook het inkomen van inwonende kinderen tot het huishoudinkomen wordt gerekend, ongeacht of ze dat 'aan het huishouden' afdragen of niet. Maar het gaat niet alleen om personen die men gewoonlijk tot een gezin rekent; het kan ook gaan om tijdelijk inwonende personen.

2.4 Berekeningswijze BU-aftrek

2.4.1 BU-aftrek op basis van zelfrapportage

Ten aanzien van BU-aftrek over 2008 zijn in de NPCG-enquête van april 2009 de volgende vragen gesteld:

- of men belastingaangifte had gedaan (antwoordmogelijkheden: 1. nee, 2. ja, 3. nog niet, maar ga dat wel doen);
- of men alleen voor zichzelf aangifte had gedaan (of dat nog ging doen) of een gezamenlijke aangifte met de partner (antwoordmogelijkheden: 1. alleen voor mezelf, 2. gezamenlijke aangifte met partner);
- of men daarbij ziektekosten of andere buitengewone uitgaven had afgetrokken (of dat nog ging doen) (antwoordmogelijkheden: 1. nee, buitengewone uitgaven kwamen niet boven drempel uit, 2. nee, om andere reden de BU-aftrekpost niet benut, 3. ja, 4. weet niet);
- welk bedrag men aan buitengewone uitgaven had afgetrokken, met een korte toelichting erbij dat het om het totale bedrag aan buitengewone uitgaven ging en niet om andere aftrekposten; bij deze vraag moest men een bedrag invullen.

2.4.2 BU-aftrek op basis van registratiedata

Vanuit de belastingdienstgegevens werden door het CBS drie variabelen aangeleverd:

- of er een aangifte over 2008 van de persoon bekend was;
- of de aangifte alleen betrekking had op die persoon of dat het een gezamenlijke aangifte (met een fiscale partner) betrof;
- welk bedrag er was geregistreerd over twee aftrekposten gezamenlijk, te weten de BU-aftrekpost en de aftrekpost voor kosten van weekendbezoek thuis van een in een instelling verblijvend gehandicht kind, broer of zus (de bedragen voor deze twee aftrekposten konden niet afzonderlijk worden aangeleverd).

2.5 Analyse

Om een indruk te krijgen van de kwaliteit van de zelfgerapporteerde en geregistreerde gegevens, is per variabele gekeken naar het aantal ontbrekende waarden, de spreiding van de waarden en de eventuele scheefheid van de verdeling. Bij de gerapporteerde en geregistreerde bedragen is ook gekeken naar het voorkomen van onwaarschijnlijk hoge c.q. lage bedragen. Het betreft hier beschrijvende statistiek.

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen, is eveneens beschrijvende statistiek toegepast. Naast univariate analyses, zijn bivariate analyses gedaan, waarbij kruistabellen werden geconstrueerd en getoetst werd op verschillen in de gemiddelde waarden (t-toets) of verdelingen (chi-kwadraattoets) tussen de zelfrapportage- en registratiegegevens.

3 Resultaten met betrekking tot het inkomen

In dit hoofdstuk komen de resultaten die betrekking hebben op de eerste onderzoeksvraag aan bod. Hieraan voorafgaand zal de kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens en de registratiegegevens die betrekking hebben op de inkomensvariabelen worden beschreven.

3.1 Kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens

In deze paragraaf wordt beschreven hoe goed of slecht de verschillende zelfgerapporteerde gegevens die nodig zijn voor de vergelijking van het besteedbaar huishoudinkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, zijn ingevuld. Dit betreft achtereenvolgens het netto huishoudinkomen, het aantal kinderen jonger dan 18 jaar (t.b.v. berekening van de kinderbijslag), de premie voor de zorgverzekering en de zorgtoeslag.

3.1.1 Netto huishoudinkomen

Omdat het netto huishoudinkomen de basis vormt voor de berekening van het besteedbaar huishoudinkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen op basis van zelfrapportage, bevat tabel 3.1 eerst een overzicht van de verdeling van het zelfgerapporteerde netto huishoudinkomen in 2008.

Tabel 3.1: Zelfgerapporteerde netto huishoudinkomen per maand in 2008

Inkomensklasse:	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Minder dan € 900	74	4.9	5.0
Tussen € 900 en € 1.150	217	14.4	14.7
Tussen € 1.150 en € 1.350	151	10.0	10.3
Tussen € 1.350 en € 1.450	85	5.6	5.8
Tussen € 1.450 en € 1.600	103	6.8	7.0
Tussen € 1.600 en € 1.750	84	5.6	5.7
Tussen € 1.750 en € 1.900	96	6.3	6.5
Tussen € 1.900 en € 2.100	137	9.1	9.3
Tussen € 2.100 en € 2.300	95	6.3	6.5
Tussen € 2.300 en € 2.500	84	5.6	5.7
Tussen € 2.500 en € 2.700	57	3.8	3.9
Tussen € 2.700 en € 2.900	48	3.2	3.3
Tussen € 2.900 en € 3.100	65	4.3	4.4
Tussen € 3.100 en € 3.300	45	3.0	3.1
Meer dan € 3.300	131	8.7	8.9
Totaal vraag beantwoord	1472	97.4	100.0
Vraag niet beantwoord	40	2.6	
Totaal	1512	100.0	

Tabel 3.1 laat allereerst zien dat de vraag naar het netto maandinkomen van het huishouden door vrijwel alle NPCG-ers werd beantwoord; minder dan drie procent beantwoordde deze vraag niet.

De tabel laat tevens zien dat de spreiding van de antwoorden groot is. De laagste inkomensklasse lijkt goed gekozen (5% van de respondenten zit in deze laagste klasse). Bij de hoogste inkomensklasse is dat niet zeker; ruim acht procent valt in deze hoogste klasse. Mogelijk was het beter geweest, indien nog een extra (hogere) klasse zou zijn toegevoegd⁷. Omdat de waarde van € 3.300 voor deze acht procent van de respondenten de basis vormt voor de berekening van hun besteedbaar huishoudinkomen en gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, zou dit tot enige onderschatting van de besteedbare inkomens kunnen leiden.

3.1.2 Aantal kinderen jonger dan 18 jaar

Van de 1.512 personen rapporteerden er 142 kinderen jonger dan 18 jaar te hebben. Aan deze mensen werd gevraagd het aantal kinderen in te vullen: 139 (98%) vulden het aantal kinderen in. De aantallen varieerden tussen één en vijf kinderen. Het mediane aantal bedroeg twee kinderen. Om voor de berekening geen cases te verliezen, is voor de drie respondenten die het aantal kinderen niet invulden het mediane aantal kinderen (2) ingevuld.

Bij de berekening van de kinderbijslag wordt normaliter een verschillend bedrag gehanteerd voor kinderen van verschillende leeftijden. Er zijn drie bedragen: voor 0 t/m 5 jaar, 6 t/m 11 jaar en voor 12 t/m 17 jaar (zie www.svb.nl). In het NPCG is niet gevraagd naar de leeftijd van de kinderen. Gekozen is om voor alle kinderen uit te gaan van het bedrag dat gold voor de middelste leeftijdscategorie; voor 2008 was dat € 235 per kind per kwartaal (dit bedrag gold vanaf 1 juli 2008).

3.1.3 Premie zorgverzekering

De zelfgerapporteerde nominale premie voor de basisverzekering vertoonde flinke hiaten. De respondenten was gevraagd om zowel de nominale premie voor de basisverzekering als de premie voor de aanvullende verzekering in te vullen, maar veel respondenten vulden maar één van de twee gevraagde bedragen in, waarbij het dan niet altijd duidelijk was of het ingevulde bedrag ook daadwerkelijk alleen de nominale premie (of de premie voor de aanvullende verzekering) betrof of dat het een totaalbedrag voor beide verzekeringen was. In plaats van de zelfgerapporteerde premie is daarom voor de berekening van het besteedbaar inkomen gebruik gemaakt van de werkelijk betaalde nominale premie berekend over alle verzekerden. Die bedroeg in 2008 € 1.038, oftewel € 86,50 per maand (Vektis, 2009).

Omdat ook niet altijd kon worden vastgesteld wie er op de polis verzekerd waren, is per respondent het minimaal mogelijke aantal volwassenen en het maximaal mogelijke aantal volwassenen op de polis vastgesteld. Alleen respondenten bij wie het minimaal en het maximaal mogelijke aantal volwassenen op de polis aan elkaar gelijk waren, zijn in de berekeningen betrokken. Na deze exercitie hadden we voor 1.448 respondenten (96%) een schatting van de betaalde nominale premie.

---

⁷ De extra hogere inkomensklasse is toegevoegd in de vragenlijst van het NPCG voor april 2010.

3.1.4 Zorgtoeslag

De respondenten moesten twee vragen beantwoorden over de zorgtoeslag: òf ze zorgtoeslag in 2008 kregen en zo ja, hoeveel per maand. Van 125 respondenten (8%) kon op basis van de verstrekte informatie niet worden vastgesteld welk bedrag ze aan zorgtoeslag hadden ontvangen. Gezien het feit dat men hier een specifiek bedrag moest invullen, kan dit aantal als gering worden beschouwd. Niettemin zou het wel weer een aanzienlijk verlies van respondenten voor wie we het besteedbaar inkomen zouden kunnen vaststellen betekenen. Daarom is ervoor gekozen om een bedrag aan zorgtoeslag te imputeren bij deze 125 respondenten. Omdat de zorgtoeslag afhangt van het inkomen en van het al of niet hebben van een 'toeslagpartner', zijn verschillende bedragen geïmputeerd. Hierbij is de volgende aanname gedaan: indien de respondent gehuwd was of een geregistreerd partnerschap had, is ervan uitgegaan dat hij/zij een toeslagpartner had. In de andere gevallen (ongetrouwd samenwonend, gescheiden, alleenstaand, weduwe/weduwenaar) werd aangenomen dat de respondent geen toeslagpartner had.

Voor het berekenen van de zorgtoeslag is het toetsingsinkomen leidend. We hebben dit echter niet in de enquête nagevraagd, noch het bruto inkomen. Daarom is op grond van het zelf gerapporteerde netto inkomen een globale schatting gemaakt van het toetsingsinkomen. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt tussen mensen jonger dan 65 jaar en 65-plussers. Vervolgens zijn de volgende bedragen als zorgtoeslag geïmputeerd. Voor de groep zonder toeslagpartner: € 13, € 25, € 36 of € 46 (maximumbedrag voor mensen zonder toeslagpartner in 2008). Voor de groep met toeslagpartner: € 25, € 50, € 75, € 100 of € 122 (maximumbedrag voor mensen met toeslagpartner in 2008).

Omdat niet van alle 125 respondenten die geen zorgtoeslag hadden ingevuld het netto huishoudinkomen of hun burgerlijke staat bekend was, kon uiteindelijk voor 108 van hen een bedrag als zorgtoeslag worden geïmputeerd. Hierdoor kon bij 1.495 respondenten (99%) de zorgtoeslag worden geschat en meegenomen worden in de berekening van het besteedbaar inkomen.

3.1.5 Conclusie

Vrijwel alle respondenten (97%) hebben de vragen over hun netto huishoudinkomen beantwoord. Dat geldt ook voor de vraag over het aantal kinderen jonger dan 18 jaar (bijna 100%) en in mindere mate voor de vraag over de zorgtoeslag (92%). Ten aanzien van de premie voor de zorgverzekering was het aantal missende waarden erg groot (60%). Daarom is ervoor gekozen om voor alle respondenten de over 2008 berekende werkelijk betaalde nominale premie in te vullen.

Voor de berekening van het besteedbare inkomen van de respondenten op basis van zelfrapportage geldt dat van enige vertekening sprake kan zijn door de mogelijke onderschatting van het netto huishoudinkomen van respondenten behorend tot de hoogste inkomensklasse (8% van de respondenten). Daarnaast is het mogelijk dat de ontvangen zorgtoeslag werd overschat als gevolg van een mogelijke onderschatting van het toetsingsinkomen.

3.2 Kwaliteit van de registratiegegevens

Ook de door het CBS beschikbaar gestelde registratiegegevens over het besteedbaar huishoudinkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen zijn niet helemaal vrij van aannames, aangezien een aantal inkomensbestanddelen is geschat (zie subparagraaf 2.3.2). Afgezien daarvan werden in de registratiegegevens van de 1.512 NPCG-ers enkele uitbijters gevonden. Bij het besteedbaar huishoudinkomen per maand komen in de registratiedata ook negatieve waarden voor, hetgeen volgens het CBS veroorzaakt kan worden door verlies uit eigen onderneming, rente op consumptief krediet e.d. Niettemin was een bedrag van € -7.425 per maand een zodanig laag bedrag, dat die bij de berekeningen is weggelaten. Ook een heel hoog bedrag (€ 34.000 per maand) is uit de berekeningen weggelaten, omdat het eerstvolgende bedrag in de verdeling de helft lager lag en er dus van een echte uitbijter kon worden gesproken.

Tenslotte kwamen in het geregistreerde besteedbaar huishoudinkomen vier bedragen van meer dan € 10.000 per maand voor. Bij het geregistreerde gestandaardiseerd besteedbaar inkomen kwamen vier bedragen van meer dan € 8.000 voor. Omdat dergelijk hoge bedragen wel mogelijk zijn, maar tegelijkertijd een flinke invloed kunnen hebben op de berekende gemiddelde bedragen, is ervoor gekozen om van elk van de twee geregistreerde inkomensvariabelen twee varianten te maken:

- Geregistreerd besteedbaar huishoudinkomen per maand incl. bedragen > € 10.000,
- Geregistreerd besteedbaar huishoudinkomen per maand excl. bedragen > € 10.000,
- Geregistreerd gestandaardiseerd inkomen per maand incl. bedragen > € 8.000,
- Geregistreerd gestandaardiseerd inkomen per maand excl. bedragen > € 8.000.

3.3 Vergelijking van de inkomensgegevens

Tabel 3.2 laat de spreiding in de inkomensgegevens op basis van zelfrapportage zien. Tabel 3.3 bevat dezelfde informatie over de geregistreerde inkomensgegevens.

Vergelijking van de tabellen 3.2 en 3.3 toont aan dat het laagste besteedbaar huishoudinkomen op basis van de zelfgerapporteerde gegevens op circa € 800 per maand ligt, terwijl de registratiedata een negatief bedrag als laagste besteedbaar huishoudinkomen laten zien. Het hoogste besteedbaar inkomen van het huishouden ligt bij de zelfgerapporteerde gegevens juist flink lager en dat geldt ook voor het gemiddelde besteedbaar huishoudinkomen. De standaarddeviatie (een spreidingsmaat) laat tenslotte zien dat de besteedbare huishoudinkomens op basis van zelfrapportage dichter bij elkaar liggen dan die op basis van registratiedata. Hetzelfde patroon zien we ook voor het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen.

Tabel 3.2: Inkomensgegevens op basis van zelfrapportage

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaard deviatie
Zelf gerapporteerd besteedbaar huishoudinkomen per maand	1.411	€ 814	€ 3.449	€ 1.816	€ .733
Zelf gerapporteerd gestandaardiseerd inkomen per maand:	1.401	€ 330	€ 3.292	€ 1.389	€ 517

Tabel 3.3: Inkomensgegevens (registratiedata)

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaard deviatie
Geregistreerd besteedbaar huishoudinkomen per maand incl. bedragen > € 10.000	1.510	€ -84	€ 15.435	€ 2.537	€ 1.436
Geregistreerd besteedbaar huishoudinkomen per maand excl. bedragen > € 10.000	1.506	€ -84	€ 9.270	€ 2.507	€ 1.318
Geregistreerd gestandaardiseerd inkomen per maand incl. bedragen > € 8.000	1.510	€ -84	€ 11.266	€ 1.867	€ 869
Geregistreerd gestandaardiseerd inkomen per maand excl. bedragen > € 8.000	1.506	€ -84	€ 6.766	€ 1.846	€ 762

Nagegaan is of er in bepaalde klassen van het netto huishoudinkomen (indeling in 15 klassen conform tabel 3.1) meer of minder overeenstemming bestaat tussen de absolute gemiddelde bedragen van het besteedbaar huishoudinkomen op basis van zelfrapportage en registratiedata. De achterliggende gedachte was dat het verschil mogelijk vooral in de hoogste klasse van het netto huishoudinkomen aanwezig zou zijn, gezien het feit dat daar mogelijk sprake was van een onderschatting van het werkelijke netto huishoudinkomen zoals uitgelegd in subparagraaf 3.1.1. Aanvullende analyses (niet in tabel) toonden aan dat de absolute verschillen in alle inkomensklassen ongeveer even groot waren.

Voorts is ook onderzocht of de verschillen groter of kleiner zijn binnen de groep respondenten jonger dan 65 jaar en die van 65 jaar en ouder. Hierbij speelde de overweging dat ouderen wellicht een groter deel van hun inkomen uit vermogen hebben dan jongeren en dat de respondenten juist het inkomen uit vermogen niet hadden meegeteld bij hun opgave van het netto huishoudinkomen⁸. Aanvullende analyses (niet in tabel) lieten echter zien dat in de categorie 25-64 jaar de verschillen even groot waren als in de categorie 65 jaar en ouder.

⁸ In de toelichting die aan de vraag naar het netto huishoudinkomen vooraf ging werd wel gesproken over 'inkomen uit arbeid, uitkering en/of vermogen', maar omdat er vervolgens werd vermeld dat het moest gaan om het inkomen dat men 'per maand 'schoon' in handen' kreeg, is foutieve interpretatie aannemelijk.

Om een betere vergelijking tussen de besteedbare inkomens op basis van zelfrapportage en registratiedata mogelijk te maken, zijn de berekeningen voor tabel 3.2 en 3.3 opnieuw gedaan, maar nu alleen voor die respondenten voor wie we alle inkomensvariabelen konden berekenen. De uitkomsten staan vermeld in tabel 3.4.

Tabel 3.4: Inkomensgegevens op basis van zelfrapportage en registratiedata

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaard deviatie
Besteedbaar huishoudinkomen per maand					
Zelfgerapporteerd	1.397	€ 814	€ 3.449	€ 1.812	€ 731
Geregistreerd, excl. bedragen > € 10.000	1.397	- € 84	€ 9.270	€ 2.453	€ 1.259
Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per maand					
Zelfgerapporteerd	1.397	€ 330	€ 3.292	€ 1.387	€ 515
Geregistreerd, excl. bedragen > € 8.000	1.397	- € 84	€ 6.766	€ 1.835	€ 757

De tabellen 3.2 t/m 3.4 hebben laten zien dat de absolute besteedbare inkomens fors verschillen afhankelijk van de herkomstbron van de gegevens (zelfrapportage versus registratie).

Tabel 3.5 laat zien dat op individueel niveau het zelfgerapporteerde en het geregistreerde besteedbaar inkomen wel met elkaar samenhangen. De Pearson's correlatie⁹ tussen het zelfgerapporteerde en geregistreerde besteedbaar huishoudinkomen bedraagt 0,71. Ook het zelfgerapporteerde en het geregistreerde gestandaardiseerd besteedbaar inkomen hangen significant samen, zij het dat de correlatie hierbij iets lager ligt: 0,64.

⁹ De correlatie kan variëren tussen 0 (er bestaat geen enkel lineair verband tussen de twee variabelen) en 1 (er is een perfect lineair verband).

Tabel 3.5: Pearson's correlaties tussen de zelfgerapporteerde en de geregistreerde besteedbare inkomens

	Geregistreerd besteedbaar huishoudinkomen per maand, excl. bedragen > € 10.000	Geregistreerd gestandaardiseerd inkomen per maand, excl. bedragen > € 8.000
Zelfgerapporteed bestedbaar huishoudinkomen per maand	.708***	~
Zelfgerapporteed gestandaardiseerd inkomen per maand	-	.639***

*** P <.001 (significantie-niveau)

3.4 Conclusie

Het besteedbaar inkomen berekend op basis van zelfgerapporteerde gegevens van respondenten van het NPCG hangt redelijk sterk samen met het besteedbaar inkomen dat voor hen berekend werd op basis van landelijke registratiedata. De absolute inkomensbedragen liggen echter fors lager bij de zelfrapportagegegevens; ook liggen ze dan voor de verschillende respondenten dichter bij elkaar.

Er lijkt sprake te zijn van een responsbias die zich voordoet in de totale onderzoeksgroep. Het meest waarschijnlijk is dat de respondenten bij de rapportage van hun netto huishoudinkomen bepaalde inkomensbestanddelen (omdat men dat niet maandelijks krijgt uitgekeerd) over het hoofd hebben gezien. Vrijwel iedereen heeft de vraag naar het netto huishoudinkomen beantwoord, hetgeen op zich een goed resultaat is, gezien het feit dat dit soort informatie vaak als 'gevoelig' wordt beschouwd. Mogelijk hebben veel mensen de vraag te goeder trouw beantwoord, maar hebben zij eenvoudigweg niet aan alles gedacht. Het is natuurlijk ook bijzonder lastig om een netto inkomen te moeten rapporteren, wanneer daarbij rekening moet worden gehouden met inkomsten uit vermogen, eventuele aftrekposten en heffingskortingen.

De andere zelfgerapporteerde variabelen geven geen aanleiding om te veronderstellen dat ze verantwoordelijk zijn voor het geconstateerde verschil. De gerapporteerde waarden waren over het algemeen aannemelijk. Ten aanzien van de premie voor de zorgverzekering waren er wel veel ontbrekende waarden. Daarom is gekozen voor imputatie van de werkelijk betaalde nominale premie over 2008, zoals die uit landelijke cijfers naar voren komt, in plaats van de zelfgerapporteerde premie. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat dit tot een responsbias heeft geleid.

Belangrijk is om het geconstateerde verschil niet uitsluitend toe te schrijven aan 'fouten' die de respondenten mogelijk hebben gemaakt bij hun zelfrapportage. De gehanteerde inkomensbegrippen (op basis van zelfrapportage versus registratie) verschillen fors van elkaar (zie Box 2.1).

Het inkomensbegrip dat in de NPCG-vragenlijst wordt bevraagd is niet volledig, omdat het vertrekpunt voor de berekening het netto inkomen van de respondent is. Daarvan zijn we ons al langer bewust. Om die reden hebben we in de NPCG-vragenlijst van 2007

zowel gevraagd naar het netto huishoudinkomen als naar het verzamelinkomen over 2006. Bij de vraag naar het verzamelinkomen was vermeld dat het hierbij ging om ‘het inkomen dat de belastingdienst vaststelt op basis van het inkomen uit werk, uitkering en woning en eventueel geld dat men verdient door te sparen of te beleggen’. Ook was erbij vermeld dat men een schatting van het verzamelinkomen kon terugvinden op de belastingaangifte over 2006 of op de aanvraag voor zorgtoeslag over 2006. Deze vraag werd echter door een groot aantal respondenten (952 van de 3.301) niet beantwoord, zodat besloten is om in het vervolg de vraag naar het verzamelinkomen niet meer in de enquête op te nemen.

Ook moet worden opgemerkt dat het gehanteerde huishoudensbegrip binnen de zelfgerapporteerde gegevens anders is dan binnen de registratiedata. Binnen de registratiedata wordt iedereen die op hetzelfde adres woont tot het huishouden gerekend; derhalve telt ook het inkomen van bijvoorbeeld inwonende kinderen of niet-gezinsleden mee bij het totale huishoudinkomen. Bij het zelfgerapporteerde inkomen telde alleen het inkomen van de persoon zelf en diens partner mee en het inkomen van inwonende kinderen alleen voor zover ze dat als ‘kostgeld’ afdroegen aan het huishouden.

4 Resultaten met betrekking tot belastingaftrek

Dit hoofdstuk bevat de resultaten die betrekking hebben op de onderzoeksvraag naar de mate van overeenstemming tussen het gebruik van de aftrekregeling voor buitengewone uitgaven (BU) bij de belastingaangifte van 2008 op basis van zelfrapportage en op basis van registratiedata (primaire bron: Belastingdienst/Toeslagen). Hieraan voorafgaand kijken we naar de kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens en registratiegegevens.

4.1 Kwaliteit van de zelfgerapporteerde gegevens

In deze paragraaf gaan we na hoe goed of slecht de vragen over de belastingaangifte van 2008 en het BU-gebruik daarbij in de NPCG-enquête van april 2009 zijn ingevuld.

Belastingaangifte 2008

De vraag in de NPCG-enquête van april 2009 ‘Heeft u onlangs (voor 1 april 2009) belastingaangifte gedaan over 2008?’ werd door vrijwel alle respondenten ingevuld; 31 personen (2%) van de totale groep van 1.512 beantwoordden deze vraag niet.

Aangifte alleen of met fiscale partner

Respondenten die aangaven belastingaangifte over 2008 te hebben gedaan of aangaven dat nog van plan te zijn (N=1.289), werd vervolgens gevraagd of zij alleen voor zichzelf aangifte hadden gedaan of dat het een gezamenlijke aangifte met een (fiscale) partner betrof. Van de 1.289 personen gaven er 1.277 (99%) een valide antwoord. Ook deze vraag werd dus vrijwel volledig ingevuld.

Gebruik BU-aftrekregeling

De vraag of men bij de belastingaangifte over 2008 ziektekosten of andere kosten als buitengewone uitgaven had afgetrokken (of dat nog ging doen), werd eveneens aan 1.289 personen voorgelegd, waarvan 1.243 (96%) de vraag beantwoordden. Het is hierbij belangrijk om te vermelden dat, evenals het jaar daarvoor, ook dit keer de antwoordoptie ‘weet niet’ werd aangeboden. Van de 1.243 valide antwoorden betrof het 207 keer (17%) het antwoord ‘weet niet’. Dit impliceert dat een vrij groot deel van de respondenten de vraag of men al of niet de BU-aftrek had benut in feite niet kon beantwoorden. Opgemerkt moet worden dat mensen hun belastingaangifte lang niet altijd zelf doen. Dit verklaart mogelijk waarom een grote groep mensen niet weet of bij hun aangifte buitengewone uitgaven zijn afgetrokken.

4.2 Kwaliteit van de registratiegegevens

In deze paragraaf bekijken we hoe compleet de informatie over de belastingaangifte en het BU-gebruik binnen de registratiedata is. Op het moment dat het bestand door het CBS werd samengesteld waren nog niet alle belastingaangiften over 2008 binnen bij, of

verwerkt door, de Belastingdienst/Toeslagen. Op het moment dat de variabelen werden ‘gevuld’ waren ongeveer zeven miljoen aangiftes binnen. Ter illustratie: het definitieve bestand over 2007 bevat de gegevens van 10,5 miljoen aangiftes.

Belastingaangifte 2008

Van 471 (van de 1.512) respondenten (31%) is geen aangifte over 2008 bekend. Een deel van hen (n=229) heeft wel over 2007 aangifte gedaan, zodat het waarschijnlijk is dat de meeste mensen uit deze laatste groep nog wel aangifte over 2008 zullen doen. Van 242 mensen (16%) is evenmin een aangifte bekend over 2007. Deze groep bevat waarschijnlijk veel mensen die ook geen aangifte over 2008 zullen doen.

Aangifte alleen of met fiscale partner

De variabele of men al of niet een fiscale partner op de aangifte had heeft voor alle 1.512 respondenten een waarde (geen fiscale partner of wel fiscale partner op aangifte). Deze variabele is echter moeilijk te interpreteren voor die personen (n=242) van wie geen aangifte over 2008 of 2007 in de registratie bekend is. De 242 personen van wie geen aangifte bekend is, hebben door hercodering bij het CBS de waarde ‘geen fiscale partner op aangifte’ gekregen.

Gebruik BU-aftrekregeling

De variabele of men al of niet BU-aftrek heeft genoten hebben we afgeleid uit de in de registratie voorkomende BU-bedragen. Deze variëren van € 0 tot € 20.006. Bij alle 1.512 respondenten is een bedrag aan BU ingevuld, dus ook bij degenen van wie geen aangifte bekend is. Deze personen hebben allemaal het bedrag van € 0 aan BU-aftrek gekregen.

4.3 Vergelijking gegevens belastingaftrek

Tabel 4.1 bevat de frequentieverdeling van de antwoorden op de enquêtevraag of men over 2008 belastingaangifte had gedaan (of dat nog ging doen). Tabel 7 geeft de frequentieverdeling over het al of niet hebben gedaan van belastingaangifte, gebaseerd op de registratiedata.

Tabel 6 laat zien dat een kleine groep (n=86) in april 2009 aangaf nog geen aangifte over 2008 te hebben gedaan, maar dat wel van plan te zijn. Dit betekent dat het in april 2009 van ruim vijf procent nog onzeker was of zij wel of niet belastingaangifte zouden doen. De gevonden percentages over 2008 zijn vrijwel gelijk aan die van voorgaande jaren: in april 2008 rapporteerde 78% (95%-BI: 75-81) aangifte te hebben gedaan over 2007. Rekenden we toen degenen mee die aangaven dat ze nog aangifte zouden gaan doen, dan kwamen we op 86% (95%-BI: 81-87) en dat percentage verschilde weer niet significant van dat van het jaar daarvoor (over 2006): 84% (Van den Brink et al., 2009).

Tabel 4.1: Al of niet belastingaangifte over 2008 gedaan, zelfgerapporteerde gegevens

Heeft u onlangs (voor 1 april 2009) belastingaangifte over 2008 gedaan?	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Nee	192	12.7	13.0
Ja	1203	79.6	81.2
Nog niet, maar ik ga dat wel doen	86	5.7	5.8
Totaal vraag beantwoord	1481	97.9	100.0
Vraag niet beantwoord	31	2.1	
Totaal	1512	100.0	

Uit tabel 4.2 blijkt dat van 229 personen (15%) bij de Belastingdienst/Toeslagen geen aangifte over 2008 bekend was, maar wel een aangifte over 2007. Mogelijk is deze groep in enige mate vergelijkbaar met de groep die in de NPCG-enquête van april 2009 aangaf nog geen aangifte over 2008 te hebben gedaan, maar wel van plan was dat nog te gaan doen.

Tabel 4.2: Al of niet belastingaangifte over 2008 bekend bij Belastingdienst/ Toeslagen

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Geen aangifte bekend	242	16.0	16.0
Aangifte van huidig jaar bekend	1.041	68.8	68.8
Aangifte van vorig jaar bekend	229	15.1	15.1
Totaal	1.512	100.0	

Zoals tabel 4.1 liet zien, komen we op basis van zelfrapportage tot een schatting van ongeveer 81 procent van de mensen met een chronische ziekte of beperking die in april 2009 belastingaangifte over 2008 hadden gedaan en nog eens bijna 6 procent die van plan was om nog aangifte te doen. Op basis van de registratiedata (tabel 4.2) ligt het percentage dat aangifte over 2008 heeft gedaan lager, namelijk op 69%. Van 15 procent is wel een aangifte over het daaraan voorafgaande jaar bekend, dus dit zijn mogelijk mensen die nog aangifte over 2008 gaan doen. Met name het percentage daadwerkelijke aangiftes ligt dus lager, hetgeen verklaarbaar is uit het feit dat het registratiebestand een voorlopig bestand is. Vergelijken we de percentages 'nee, geen aangifte gedaan' (zelfrapportage, tabel 4.1) met 'geen aangifte bekend' (registratiedata, tabel 4.2), dan liggen die vrij dicht bij elkaar.

Toch wil dat nog niet zeggen dat de overeenstemming tussen de zelfgerapporteerde en geregistreerde gegevens groot is. Tabel 4.3 laat zien dat van 15 procent van de respondenten die in de vragenlijst aangaven over 2008 geen belastingaangifte te hebben gedaan, er bij de Belastingdienst/Toeslagen wel een aangifte over dat jaar bekend is. Het is mogelijk dat deze mensen in april 2009 nog geen aangifte hadden gedaan (en dat toen kennelijk ook nog niet vast van plan waren), maar het uiteindelijk toch nog hebben gedaan. Het kan

ook zijn dat deze mensen de enquêtevraag anders hebben opgevat, bijvoorbeeld in het geval dat ze niet zelf het aangifteformulier of –programma hebben ingevuld, maar iemand anders dat voor hen heeft gedaan. Wellicht vreemder is het feit dat van 8,5 procent van degenen die in de enquête van april 2009 aangaven wel al aangifte over 2008 te hebben gedaan er geen enkele aangifte (noch over 2008, noch over 2007) bekend is in de registratiedata.

Tabel 4.3: Kruistabel al of niet belastingaangifte 2008, zelfrapportage versus bekend bij Belastingdienst/Toeslagen (N=1.481)

Aangifte gedaan over 2008 zoals gerapporteerd in enquête	Aangifte bekend bij Belastingdienst/Toeslagen			Totaal
	geen aangifte bekend	aangifte van huidig jaar bekend	aangifte van vorig jaar bekend	
Geen aangifte gedaan	57.3%	14.6%	28.1%	100.0%
Wel aangifte gedaan	8.5%	82.7%	8.8%	100.0%
Nog geen aangifte gedaan, maar ga dat wel doen	20.9%	3.5%	75.6%	100.0%
Totaal	230	1.026	225	1.481

Als we tabel 4.3 vereenvoudigen, dat wil zeggen als we alleen de groep die daadwerkelijk aangifte zegt te hebben gedaan c.q. bekend is met een aangifte over 2008 bij de Belastingdienst/Toeslagen afzetten ten opzichte van de andere respondenten, ontstaat het beeld zoals weergegeven in tabel 4.4.

Tabel 4.4: Kruistabel al of niet belastingaangifte 2008, zelfrapportage versus bekend bij Belastingdienst/Toeslagen (N=1.481)

Aangifte gedaan over 2008, zoals gerapporteerd in enquête	Aangifte over 2008 bekend bij Belastingdienst/Toeslagen		Totaal
	nee/nog niet over 2008	ja	
Nee/Nog niet	247 (88.8%)	31 (11.2%)	278 (100.0%)
Ja	208 (17.3%)	995 (82.7%)	1.203 (100.0%)
Totaal	455 30.7%	1026 69.3%	1.481 100.0%

Uitgaande van de vereenvoudigingen toegepast in tabel 4.4, correspondeert het al of niet hebben gedaan van belastingaangifte over 2008 op basis van zelfrapportage en registratiedata van 1.242 (84%) van de 1.481 respondenten van wie beide gegevens bekend waren. Van 239 respondenten (16%) corresponderen de gegevens niet, waarbij een grotere groep in de enquête zegt belastingaangifte over 2008 te hebben gedaan, maar er (nog) geen aangifte over dat jaar van hen bekend is, dan andersom.

Voor het vervolg van de vergelijking van de zelfgerapporteerde en geregistreerde gegevens, is alleen gebruik gemaakt van de gegevens die betrekking hebben op diegenen die in de NPCG-enquête van april 2009 aangaven belastingaangifte over 2008 te hebben gedaan en van wie ook daadwerkelijk een aangifte over 2008 bekend was. Dit betreft 995 personen.

Bij deze 995 personen is allereerst nagegaan in welke mate zij naar eigen zeggen alleen dan wel samen met een (fiscale) partner aangifte over 2008 deden (tabel 4.5). Vervolgens is nagegaan hoe de verdeling eruit ziet, als we uitgaan van de registratiegegevens over dezelfde groep mensen (tabel 4.6).

Tabel 4.5: Al of niet met (fiscale) partner belastingaangifte over 2008 gedaan, zelfgerapporteerde gegevens

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Alleen voor zichzelf aangifte gedaan	428	43.0	43.3
Samen met partner aangifte gedaan	560	56.3	56.7
Totaal vraag beantwoord	988	99.3	100.0
Vraag niet beantwoord	7	0.7	
Totaal	995	100.0	

Tabel 4.6: Al of niet met fiscale partner belastingaangifte over 2008 gedaan, registratiegegevens

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Persoon had geen fiscaal partner op aangifte	400	40.2	40.2
Persoon had wel een fiscaal partner op aangifte	595	59.8	59.8
Totaal	995	100.0	100.0

Vergelijking van de tabellen 4.5 en 4.6 laat zien dat de uitkomsten niet veel verschillen. In beide gevallen heeft 55 à 60 procent samen met een fiscale partner aangifte gedaan.

De kruistabel in tabel 4.7 laat echter zien, dat er op individueel niveau niet altijd sprake is van overeenstemming tussen de zelfrapportage en de registratiegegevens. Van de respondenten die hadden aangegeven alleen voor zichzelf aangifte te hebben gedaan, bleek van 15 procent toch een gezamenlijke aangifte bekend. Degenen die aangaven aangifte te hebben gedaan met een partner, bleken ook volgens de registratiedata vrijwel altijd (94%) bekend met een aangifte samen met een fiscale partner.

Tabel 4.7: Kruistabel al of niet met (fiscale) partner aangifte hebben gedaan over 2008

Aangifte alleen of met partner gedaan, volgens zelfrapportage	Fiscale partner volgens aangifte		Totaal
	persoon had geen fiscaal partner op aangifte	persoon had wel een fiscaal partner op aangifte	
Alleen	85.3%	14.7%	100.0%
Samen met partner	5.9%	94.1%	100.0%

Tenslotte hebben we voor de 995 respondenten die belastingaangifte over 2008 hadden gedaan, gekeken of zij daarbij buitengewone uitgaven hadden afgetrokken en zo ja, welk bedrag men dan als buitengewone uitgaven had afgetrokken.

Tabel 4.8 en 4.9 laten allereerst zien in welke mate de BU-aftrek werd gebruikt, zoals gerapporteerd door de respondenten zelf respectievelijk zoals bekend in de registratiedata.

Tabel 4.8 laat zien dat een tamelijk grote groep (n=146), dat wil zeggen bijna 15 procent, in de enquête aangaf niet te weten of ze de BU-aftrekpost hadden benut. Vergelijken we de gegevens in tabel 4.8 met die in tabel 4.9, dan blijkt in beide gevallen iets minder dan 30 procent de BU-aftrekpost niet te hebben gebruikt. Echter, de groep die aangeeft de aftrekpost wel te hebben gebruikt (zelfrapportage) is flink kleiner dan de groep die in de registratiedata bekend is met BU-gebruik. We merken hierbij op dat de registratiedata niet alleen betrekking hebben op de BU, maar ook op de aftrekpost 'weekendbezoek van gehandicapt kind/zus/broer'. Dit kan mogelijk een deel van de discrepantie verklaren, maar naar verwachting is dit niet meer dan marginaal.

Tabel 4.8: Al of niet buitengewone uitgaven afgetrokken bij belastingaangifte over 2008, zelfgerapporteerde gegevens

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
BU-aftrekpost niet gebruikt	288	28.9	29.9
BU-aftrekpost wel gebruikt	528	53.1	54.9
Weet niet	146	14.7	15.2
Totaal vraag beantwoord	962	96.7	100.0
Vraag niet beantwoord	33	3.3	
Totaal	995	100.0	

Tabel 4.9: Al of niet buitengewone uitgaven dan wel uitgaven voor weekendbezoek van gehandicapt kind/zus/broer afgetrokken bij belastingaangifte over 2008, registratiegegevens

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Aftrekposten niet gebruikt	278	27.9	27.9
Aftrekposten wel gebruikt	717	72.1	72.1
Totaal	995	100.0	100.0

Tabel 4.8 en 4.9 tezamen suggereren dat respondenten die in de enquête aangaven niet zeker te zijn van het gebruik van de BU-aftrek, de aftrekpost mogelijk toch vrijwel allemaal hebben benut. Tabel 4.10 laat zien dat deze conclusie niet geheel juist is: ongeveer twee derde van de groep die ‘weet niet’ heeft geantwoord op de vraag naar de BU, blijkt volgens de registratiedata de BU-aftrek¹⁰ te hebben benut en bijna een derde niet. Ook van de groep die in de enquête aangaf de BU-aftrekpost niet te hebben gebruikt, blijkt meer dan de helft in de registratiedata wel bekend met het gebruik van de BU (of de aftrekpost weekendbezoek gehandicapt kind/zus/broer). Daar tegenover staat een groep van 98 personen die in de registratiedata niet bekend is als gebruiker van de hier bedoelde aftrekposten, maar volgens eigen zeggen wel BU-gebruiker is.

Tabel 4.10: Kruistabel al of niet met BU-aftrekpost gebruikt bij belastingaangifte over 2008, zelfrapportage versus bekend bij Belastingdienst/Toeslagen

BU-aftrek, volgens zelfrapportage	BU-aftrek of aftrek kosten weekendbezoek gehandicapt kind/zus/broer over 2008, registratiegegevens		Totaal
	niet gebruikt	wel gebruikt	
BU-aftrekpost niet gebruikt (N=288)	n=129 44.8%	n=159 55.2%	100.0%
BU-aftrekpost wel gebruikt (N=528)	n=98 18.6%	n=430 81.4%	100.0%
Weet niet (N=146)	n=46 31.5%	n=100 68.5%	100.0%

Tabel 4.11 laat zien wat het gemiddelde bedrag is dat men als buitengewone uitgaven bij de aangifte van 2008 had afgetrokken, zoals zelf gerapporteerd respectievelijk volgens de registratiegegevens. Weer merken we op dat bij de registratiegegevens de bedragen niet alleen betrekking hebben op de BU, maar ook op de aftrekpost voor uitgaven in verband met weekendbezoek van een gehandicapt kind, zus of broer.

Tabel 4.11: Bedragen aan BU-aftrek, zelf gerapporteerd respectievelijk zoals geregistreerd

	N	minimum	maximum	gemiddeld bedrag	standaard deviatie
Zelf gerapporteerd:	375	40	24.763	2.639	2.419
Geregistreerd:	717	1	20.006	2.780	2.245

Tabel 4.11 laat zien dat 375 (71%) van de 528 respondenten die in de NPCG-enquête van april 2009 aangaven de BU-aftrekpost te hebben gebruikt, daadwerkelijk een bedrag aan buitengewone uitgaven invulden. De gevonden bedragen (minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie) komen tamelijk goed overeen met de afgetrokken buitengewone uitgaven zoals geregistreerd bij de Belastingdienst/Toeslagen. Dit betekent nog niet dat er op individueel niveau sprake is van overeenstemming. De correlatie tussen het zelfgerapporteerde bedrag en het geregistreerde bedrag aan BU-aftrek bij de 306 respondenten van wie beide bedragen bekend waren is wel significant, maar niet erg hoog: Pearson's $r = 0,58$ ($P < .001$).

¹⁰ Of de aftrekpost voor weekendbezoek van een gehandicapt kind/zus/broer (in de registratiedata konden deze twee aftrekposten niet worden gescheiden).

4.4 Conclusie

Om verschillende redenen is het moeilijk om goed zicht te krijgen op de mate van overeenstemming tussen het al of niet belastingaangifte over 2008 hebben gedaan, zoals door de respondenten zelf aangegeven in de enquête van april 2009 en zoals geregistreerd in het databestand dat via het CBS beschikbaar is. Zoals gezegd, werd de enquêtevraag in april 2009 gesteld, terwijl het registratiebestand gegevens van verschillende peildata bevat. Het registratiebestand met gegevens over 2008 is een voorlopig bestand. Het CBS meldt dat op het moment van het vullen van het bestand zeven miljoen belastingaangiftes over 2008 verwerkt waren, terwijl het definitieve bestand over 2007 10,5 miljoen aangiftes bevat.

Een andere moeilijkheid is het feit dat respondenten in de enquête niet alleen konden kiezen tussen 'ja, aangifte gedaan' en 'nee, geen aangifte gedaan', maar ook de optie hadden 'nee, maar ga nog wel aangifte doen'. Voor een vergelijking met de registratiedata is het niet duidelijk of je de groep die voor deze laatste antwoordoptie heeft gekozen moet indelen bij 'ja' of bij 'nee'. Wanneer we ze indelen bij 'nee' (want ze hebben immers nog geen aangifte gedaan), dan vinden we dat in 84 procent van de gevallen de zelfrapportage overeenstemt met het al of niet bekend zijn van een aangifte over 2008 in de registratiedata.

Van degenen waar de zelfrapportage niet overeenstemt met de registratie (16%) geeft een groter deel aan dat ze wel aangifte hebben gedaan (maar er is geen aangifte over 2008 bekend), dan andersom. Dit zou er enerzijds op kunnen duiden dat de zelfgerapporteerde gegevens tot een overschatting leiden van het aandeel chronisch zieken en gehandicapten dat belastingaangifte over 2008 heeft gedaan, maar het is even goed mogelijk dat er van overschatting geen sprake is omdat er nog veel aangiftes bij zullen komen in het definitieve bestand met de registratiegegevens van de Belastingdienst/Toeslagen over 2008. Het BU-gebruik onder degenen die aangifte over 2008 hebben gedaan zoals geschat op basis van de zelfgerapporteerde gegevens is juist weer lager dan op basis van de registratiedata.

Per saldo komen we op een geschat BU-gebruik onder de totale groep chronisch zieken en gehandicapten op basis van zelfrapportage van minimaal 45 procent¹¹ (aangifte over 2008 gedaan en BU-aftrekpost benut) en maximaal 61 procent¹² (aangifte over 2008 gedaan of nog van plan dat te gaan doen en BU-aftrekpost benut danwel 'weet niet' of BU is benut).

Op basis van de registratiedata komen we uit op een percentage tussen 50 procent¹³ (aangifte over 2008 bekend en aftrekposten BU en/of weekendbezoek gebruikt) en 61 procent¹⁴ (aangifte over 2008 òf over 2007 bekend en aftrekposten BU en/of weekendbezoek gebruikt).

Hoewel er dus een zekere afwijking bestaat tussen de data afkomstig uit beide databronnen, kan niet worden gesteld dat de zelfgerapporteerde gegevens een onderschatting of

¹¹ Zie tabel 4.1 en tabel 4.8: $\{(1203/1481)*100\}*54,9\%$

¹² Zie tabel 4.1 en tabel 4.8: $\{(1203+86)/1481\}*100\}*(54,9+15,2)\%$.

¹³ Zie tabel 4.2 en tabel 4.9: $\{(1041/1512)*100\}*72,1\%$.

¹⁴ Zie tabel 4.2 en tabel 4.9: $\{(1041+229)/1512*100\}*72,1\%$.

een overschatting geven van het BU-gebruik onder mensen met een chronische ziekte of beperking. Hetzelfde geldt voor de gerapporteerde bedragen aan BU-aftek; die liggen dicht bij de geregistreeerde bedragen. Niettemin is op individueel niveau de mate van overeenstemming niet erg hoog.

5 Hoe verder?

Op basis van de resultaten in de hoofdstukken 3 en 4 concluderen we dat ten aanzien van het besteedbare inkomen de geschatte inkomens op basis van de zelfgerapporteerde gegevens weliswaar redelijk sterk samenhangen met de geregistreeerde besteedbare inkomens, maar absoluut gezien fors lager liggen. De verschillende definities van de gehanteerde inkomensbegrippen in beide databronnen en responsbias bij de zelfgerapporteerde gegevens zijn waarschijnlijk de belangrijkste oorzaken hiervan.

Wat het BU-gebruik betreft, vertonen de zelfgerapporteerde gegevens geen systematische vertekening binnen de totale groep chronisch zieken en gehandicapten (bijvoorbeeld een overschatting of onderschatting van het gebruik van de aftrekpost of van de afgetrokken bedragen). Ten aanzien van het al of niet gebruik hebben gemaakt van de BU-aftrekpost bestaat er ook een vrij goede overeenstemming, maar de samenhang tussen de zelfgerapporteerde en geregistreeerde afgetrokken bedragen is op individueel niveau niet erg hoog.

Kijken we naar de kwaliteit en de volledigheid van de data, dan heeft het gebruik van de registratiedata de voorkeur. Toch kunnen er redenen zijn om (ook) verder te gaan met het monitoren van de inkomenssituatie en het gebruik van compensatieregelingen op basis van zelfgerapporteerde enquêtegegevens. In de eerste plaats geven lang niet alle chronisch zieken en gehandicapten die deelnemen aan het NPCG toestemming voor het aanvullen van hun zelfgerapporteerde gegevens met registratiegegevens. In april 2009 gaf iets meer dan de helft (58%) toestemming, wat dus betekent dat de analyses op basis van de registratiedata binnen een aanzienlijk kleinere groep kunnen worden uitgevoerd. Ook is de groep die hiervoor toestemming verleent iets anders samengesteld dan de totale groep NPCG-deelnemers; degenen die in april 2009 toestemming gaven zijn bijvoorbeeld gemiddeld genomen wat ouder, lager opgeleid, vaker autochtoon en hebben vaker (ernstiger) lichamelijke beperkingen (zie bijlage A). Dit betekent dat de groep waarop analyses met geregistreeerde gegevens kunnen worden gedaan niet helemaal representatief is voor de totale groep volwassen mensen met een (lichamelijke) chronische ziekte of beperking in Nederland. Indien we ons toekomstig onderzoek op dit terrein geheel of vooral willen baseren op registratiedata, dan is het dus zaak om ervoor te zorgen dat meer NPCG-deelnemers toestemming geven voor het gebruik van de over hen geregistreeerde gegevens.

Mocht het niet lukken om een groter deel van de doelgroep in de analyses te kunnen betrekken, dan zullen we het met registratiedata van minder mensen moeten doen en door middel van weging moeten corrigeren voor afwijkingen in de samenstelling van de onderzoeksgroep. Omdat de kenmerken waarop de groep die toestemming geeft afwijkt van de totale groep (deels) met elkaar samenhangen, moet verder worden uitgezocht op welke wijze de weegfactor het beste kan worden samengesteld.

Resteert nog een tweede reden om (ook) verder te gaan met monitoring op basis van de zelfgerapporteerde gegevens: de vertraging in het beschikbaar komen van de registratiedata. Als we kijken naar het eerste jaar van de Wtcg¹⁵ (2009), dan zijn de zelfgerapporteerde

---

¹⁵ Om de overgang BU – Wtcg te monitoren

teerde gegevens die hierop betrekking hebben in april 2010 verzameld en zijn zij na de zomer beschikbaar voor analyse. De registratiedata over 2009 zullen op zijn vroegst begin 2011 via het CBS beschikbaar zijn, waarbij het dan weer om zeer voorlopige gegevens zal gaan. Dit betekent dat er medio 2011 voor het eerst iets (zeer voorlopigs) zou kunnen worden gezegd over het eerste jaar Wtcg¹⁶ ten opzichte van de BU. We zouden met de betrokken partijen kunnen nagaan, voor welke onderdelen het gewenst is om toch al een eerste indruk te krijgen op basis van de zelfgerapporteerde gegevens. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de omvang van de totale groep chronisch zieken en gehandicapten die de beperktere fiscale regeling over 2009 heeft gebruikt ten opzichte van de omvang van de groep die voorheen aangaf gebruik te maken van de BU. Daarbij moet dan wel gewezen worden op de beperkingen van de zelfgerapporteerde gegevens en uiteraard ook op het feit dat de Wtcg een totaalpakket aan regelingen is, waarvan de fiscale aftrekregeling maar een klein onderdeel uitmaakt.

---

¹⁶ Over verschillende onderdelen van de Wtcg (niet de fiscale regeling) zullen sowieso nog geen gegevens over 2009 beschikbaar zijn, omdat die in 2010 worden uitgevoerd.

Referenties

Agt HME van, Stronks K, Mackenbach JP. De financiële situatie van chronisch zieken. Eindrapport van de Longitudinale studie naar de financiële situatie van chronisch zieken. Rotterdam: instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, Erasmus Universiteit, 1996.

Belastingdienst/Toeslagen. Zorgtoeslag aanvragen. Toelichting 2008.

Brink-Muinen A van den, Rijken PM, Spreeuwenberg P, Heijmans MWJM. Kerngegevens Maatschappelijke situatie 2008. Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten. Utrecht: NIVEL, 2009.

Centraal Bureau voor de Statistiek. Equivalentiefactoren 1995 – 2000. Voorburg/Heerlen: CBS, 2004.

www.svb.nl

Vektis. Jaarcijfer 2009. Vektis, november 2009.

Adviseurs

Een eerdere versie van dit rapport is door enkele mensen van commentaar voorzien. Zij hebben tevens mogelijke verklaringen aangedragen voor de geconstateerde verschillen tussen de zelfgerapporteerde gegevens en de registratiegegevens. Commentaar, advies of suggesties hebben wij gekregen van:

- dhr dr.ir. P.G.W. Alders, ministerie van VWS/MO (lid programmacommissie)
- dhr. drs. H. Bakkerode (voorzitter programmacommissie)
- dhr prof.dr. P.P. Groenewegen, NIVEL (lid programmacommissie)
- mw drs. M. Hempenius, CG-Raad (lid programmacommissie)
- mw drs. A. Houkes, SEO Economisch Onderzoek
- dhr drs. P.M. Koot, ministerie van SZW/ASEA
- mw drs. L. Moonen, Centraal Bureau voor de Statistiek
- dhr prof.dr. F.J.N. Nijhuis, CG-Raad (lid programmacommissie)
- dhr drs. J. Timmermans, Sociaal en Cultureel Planbureau (lid programmacommissie)
- mw drs. C. van Vliet, ministerie van SZW/ASEA (lid programmacommissie).

Wij willen alle genoemde personen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek.

Bijlage A

Nadere analyse van NPCG-groepen die wel en geen toestemming geven voor de aanvulling van hun zelfgerapporteerde gegevens met gegevens uit andere registraties

Monique Heijmans

In de programmacommissievergadering van het NPCG in juni 2009 zijn de resultaten besproken van een inventarisatie (in april 2009) onder panelleden of zij toestemming geven om hun gegevens van het NPCG te laten aanvullen met gegevens uit andere registraties. Het bleek dat 58% hiermee akkoord ging. Naar aanleiding van dit resultaat werd in de programmacommissievergadering geconcludeerd dat het geen optie is om degenen die geen toestemming geven uit te sluiten van deelname aan het NPCG, maar dat wel gekeken zou kunnen worden in hoeverre de groep die toestemming geeft bruikbaar is om iets te zeggen over het gehele panel.

Beloofd werd om twee dingen uit te zoeken:

1. In hoeverre de groep die wel toestemming geeft een selecte danwel representatieve groep vormt;
2. In hoeverre de zelfgerapporteerde gegevens van de NPCG-deelnemers over hun inkomen en het gebruik van de aftrekregeling voor buitengewone uitgaven (BU) valide zijn.

Deze bijlage bevat de resultaten ten aanzien van de eerste vraag (selectiviteit c.q. representativiteit van de groep die toestemming geeft).

Om deze vraag te beantwoorden zijn de groep die wel toestemming geeft en de groep die geen toestemming geeft (april 2009) vergeleken op een aantal achtergrondkenmerken. Dit zijn het geslacht van de respondent, diens leeftijd, de regio waarin men woonachtig is en de mate van stedelijkheid van de woonplaats, etniciteit, opleidingsniveau, aard en ernst van eventuele beperkingen en of de respondent al dan niet (geheel of gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is verklaard.

Resultaten

In totaal hebben 2.689 mensen de vraag over toestemming voor gebruik registratiedata ingevuld. Dit is 94% van het totale aantal respondenten op de voorjaarsvragenlijst 2009 (N=2.877). Van deze 2.689 mensen gaven 1.546 toestemming (58%).

Hieronder staat per achtergrondvariabele weergegeven of er verschil is op dit kenmerk tussen de groep die wél en niet toestemming verleende voor gebruik van registratiedata.

- Geslacht: mannen (62%) geven vaker toestemming dan vrouwen (55%), $P < .001$;
- Regio: geen verschillen tussen Noord-, Oost-, West- en Zuid-Nederland;
- Stedelijkheid: geen verschillen naar mate van stedelijkheid;

- Leef tijd: naarmate mensen ouder zijn, geven ze eerder toestemming ($P < .001$).
Percentage dat toestemming geeft onder 15 t/m 39 jaar: 49%; 40 t/m 64 jaar 51%, 65 t/m 74 jaar 61%; 75 jaar en ouder 70%;
- Etniciteit: autochtonen geven vaker toestemming (58%) dan westerse allochtonen (48%) en niet-westerse allochtonen (44%), $P < .05$;
- Opleiding: naarmate mensen hoger opgeleid zijn, geven ze minder vaak toestemming ($P < .01$): geen/lagere school: 64%, LBO: 59%, MULO/MAVO: 58%, MBO: 56%, HAVO/VWO: 58%, HBO: 53%, WO: 47%.
- Arbeidsongeschiktheid: mensen die geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn verklaard (60%) geven iets vaker toestemming dan mensen die niet arbeidsongeschikt zijn verklaard (56%), $P < .05$;
- Ernst beperkingen: mensen geven eerder toestemming naarmate ze ernstiger beperkt zijn ($P < .001$): van de mensen met geen of lichte beperkingen gaat 50% akkoord, van de matig beperkten 62% en de ernstig beperkten 66%;
- Aard van de beperkingen: mensen die meerdere beperkingen naast elkaar hebben geven vaker toestemming ($P < .001$): van de mensen met geen of lichte beperkingen geeft 50% toestemming, van de mensen met alleen motorische beperkingen 62%, alleen zintuiglijk 54%, motorisch en visueel 68%, motorisch en auditief 66%, motorisch, visueel en auditief 82%.

Conclusie: vrouwen, jongeren, allochtonen, hoogopgeleiden, mensen met lichte en/of enkelvoudige beperkingen geven minder vaak toestemming voor het gebruik van registratiedata dan mannen, ouderen, autochtonen, laag opgeleiden en mensen met ernstige en/of meervoudige beperkingen.

Dit betekent dat de groep mensen die toestemming geeft een selectieve groep is en dat een weging zal moeten worden toegepast op het moment dat deze groep als representant voor het totale NPCG wordt gebruikt.

